

Stanovisko ředitele Ústavu k závěrečné zprávě z první a druhé fáze

Úspěchy, které Ústav pro studium totalitních režimů za poslední roky na poli výzkumu a popularizace zaznamenal, by nebyly uskutečnitelné bez důrazu, jež klademe na stále se zvyšující úroveň odborné činnosti. Jeden z významných kroků ke zkvalitňování výzkumu na Ústavu představovalo rozhodnutí podstoupit mezinárodní evaluaci. Přestože byl celý proces organizačně i časově náročný, jsem velmi rád, že Ústav tímto hodnocením poprvé od svého založení prošel. Hledání vhodného typu evaluace nebylo jednoduché, v zahraničí i u nás existují její různé varianty. Nakonec jsme vybrali tu podobu evaluace, kterou provádí Akademie věd ČR. Ukázalo se, že to bylo správné rozhodnutí. Jednak jsme v Akademii věd měli velmi vstřícného partnera, který nás podporoval při implementaci celé soustavy pravidel hodnocení, a jednak se ukázalo, že tento typ evaluace se nyní v různých podobách zavádí na úrovni hodnocení RVVI, respektive univerzit, tedy v podstatné části českých výzkumných institucí. Zvoleným způsobem evaluace jsme tak nejen provedli první skutečně nezávislé hodnocení odborné úrovně Ústavu, ale Ústav současně přijal standardy hodnocení vědy v ČR. To bylo nakonec potvrzeno také usnesením RVVI ze dne 2. června 2020, jímž byl zařazen do kvalitativního pilíře hodnocení podle metodiky M17+. Pro Ústav, u nějž se prvních několik let existence otevřeně pochybovalo o kvalitě jeho výzkumné činnosti, je to jednoznačné potvrzení úspěšnosti práce posledních let vedených snahou zlepšovat jeho odbornou úroveň. A to bez nezávislého kritického hodnocení a otevřeného srovnávání s ostatními není možné.

Ve své závěrečné zprávě Oborová komise na prvním místě oceňuje, že se Ústav pro tuto evaluaci rozhodl. Pro instituci, která vznikla z veřejného, a tudíž i politického zájmu na tzv. vyrovnávání se s vlastní minulostí, a od níž se očekává, že bude v tomto smyslu reagovat na poptávku ze strany veřejnosti, není samozřejmé přihlásit se současně také k tomu, že bude chtít plně dostát nejvyšším nárokům současné historické vědy. Komise vnímá jako správné rozhodnutí, že i instituce, která má silné poslání směrem k veřejnosti, se chce opírat o špičkovou a plně konkurenceschopnou výzkumnou činnost.

Těší mě také, že Oborový panel pro první fázi evaluace konstatuje, že většina výstupů dosáhla úrovně mezinárodně uznávané kvality a téměř všechny výstupy jsou alespoň na národně uznávané úrovni. Mám radost z toho, že celková průměrná známka hodnocení v první fázi za Ústav dosáhla srovnatelné hodnoty jako na podobných historických ústavech v České republice, přičemž nejlépe dopadlo v rámci hodnocení Oddělení vzdělávání. Z druhé fáze vyplývá, že Oborová komise pozitivně hodnotí odbornou práci našich historiček a historiků a vnímá velký potenciál oslovit širší mezinárodní publikum. Obě zprávy zdůrazňují, že kvalita výstupů má v průběhu sledované dekády vzestupnou tendenci. Kromě toho Oborová komise ocenila výhodu toho, že je Ústav organizačně spojen s ABS a díky tomu mají badatelky a badatelé přístup k primárním pramenům, které využívají nejen ve své práci, ale dále je zpřístupňují veřejnosti prostřednictvím dokumentační činnosti. Komise také doporučila vedení Ústavu věnovat větší pozornost diverzitě výzkumných pracovníků. Jsem velmi rád, že závěrečná zpráva potvrdila, že Ústav se plně etabloval v kontextu české historické vědy a že Oborová komise ocenila, že se svým zaměřením na období nacistické okupace a komunistické diktatury odlišuje od ostatních historických institucí, čímž je atraktivní pro badatele na poli historie. Současně to dokládá, že si Ústav dokázal vybudovat vlastní, specifickou pozici. V neposlední řadě zpráva z první i druhé fáze také ocenila výraznou roli, kterou si vydobylo Oddělení vzdělávání, a to díky svým aktivitám pro školy, knihovny a muzea.

Avšak kromě toho, že zpráva řadu věcí v naší práci oceňuje, je také v mnoha ohledech vůči Ústavu kritická. U hlavních bodů kritiky bych se rád zastavil a krátce je okomentoval.

1. Za hlavní považuji výtky, jež kritizují malou vnitřní provázanost naší výzkumné činnosti. Ta je totiž členěna do řady různě velkých výzkumných projektů, které často existují vedle sebe, přičemž jednotliví badatelé mezi sebou spolupracují jen málo. Komise také konstatuje, že oddělení věnující se éře komunistické diktatury nejsou rozdělena podle srozumitelných obsahových kritérií, a doporučuje více scelit naši výzkumnou činnost a najít takové podoby oddělení, které by více podporovaly spolupráci mezi badateli podle jejich odborného zaměření. Toto vše u nás sice už v nějaké podobě existuje (kolegové mohou například pracovat na společných projektech a také diskuse se rozvíjí ve vědeckém semináři určeném pro celý Ústav, respektive v seminářích pořádaných v jednotlivých odděleních), výtky komise však bereme vážně a promýšlíme způsoby, jak spolupráci mezi výzkumnými pracovníky více podporovat a rozvíjet. Vedle nové organizace

oddělení uvažujeme o zavedení pracovních skupin a týmů, jež by nad rámec oddělení umožňovaly rozvoj nejrůznějších forem spolupráce – počínaje diskusí nad vlastními texty až po přípravu společných projektů. Stejně tak budeme více podporovat zapojování do projektů mezi různými výzkumnými institucemi včetně těch mezinárodních. V tuto chvíli má podobnou zkušenost pouze část našich badatelů. Jejich podíl by se určitě měl zvýšit.

2. Dále vnímám jako podstatnou kritiku toho, že jakkoli řada našich výstupů odpovídá úrovni současné mezinárodní historiografie a zaznamenala v zahraničí ohlas, některé výstupy tuto úroveň nemají. Jsem si dobře vědom toho, že je potřeba dosáhnout vysoké úrovně u co největšího počtu výsledků. Časem bychom se měli dobrat takového stavu, aby všichni badatelé byli schopni recipovat mezinárodní diskusi o příslušných otázkách a dokázali na ni ve své práci smysluplně reagovat. S tím koresponduje i posílení distribuce výsledků našeho výzkumu v zahraničí. Komise ocenila anglická čísla našeho odborného časopisu *Securitas Imperii*. V tom budeme pokračovat. A také podnikneme kroky, aby se časopis dostal do mezinárodních databází, zejména do prestižní databáze Scopus. Stejně tak rozšíříme podporu vydávání našich publikací v zahraničí.

Na tomto místě si rovněž dovolím poděkovat všem kolegyním a kolegům, kteří se na celém procesu evaluace Ústavu podíleli: ať už jako hodnotitelé, panelisté, či jako členky a členové Oborové komise. Díky ní se kromě zpětné vazby pro jednotlivé badatelky a badatele a vedení Ústavu podařilo navázat profesní vztahy s okruhem historiček a historiků z celého světa. Jedním z původně neplánovaných, ale o to hodnotnějších výsledků je také zjištění, že české, respektive československé historii 20. století se věnuje mnoho zahraničních autorů, kteří svůj zájem o ni spojili i se studiem českého jazyka. Česká historie tudíž nesmí být vnímána pouze v hranicích jednoho státu a její studium a výsledky bádání nemají být určeny pouze české, ale také světové odborné veřejnosti.

Výsledky mezinárodního nezávislého hodnocení přinesly důležitý impulz pro interní debaty o tom, jakým způsobem zkvalitnit výzkumnou činnost Ústavu. Věřím, že při opakování evaluace po pěti letech, což do budoucna považujeme za vhodný rytmus jejího konání, se přijatá opatření projeví.

Mgr. Zdeněk Hazdra, Ph.D., ředitel Ústavu

9. července 2020